

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 351.746.2[366.636+347.172]

Д.В. БОЙЧУК

Харківський національний університет внутрішніх справ

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У РОЗШУКУ БЕЗВІСНО ВІДСУТНІХ ОСІБ¹

Розглянута взаємодія оперативних підрозділів з засобами масової інформації під час здійснення розшуку безвісно відсутніх осіб. Висунуті пропозиції щодо розширення цих можливостей шляхом їх комплексного використання.

В останній час в практику суспільного життя України входить інформування широких верств населення про скоєння резонансних злочинів, розшук злочинців, які скоїли втечу з під варті чи місць позбавлення волі та безвісно відсутніх осіб. Цілком справедливо стверджують В.Л. Регульський та В.П. Євтушок, що "...отсутствие, неполнота и несвоевременность поступления той или иной информации становится причиной низкой эффективности работы оперативных служб и негативно влияет на конечные результаты борьбы с преступностью" [1, с.13]. Своєчасно отримана інформація стає неocenимою при всебічному та повному її використанні у випадку розшуку безвісно відсутніх осіб. І.П. Козаченко та В.Л. Регульський виділили п'ять груп джерел оперативно-розшукової інформації, до яких віднесено: отримання інформації від громадян, посадових осіб, установ, організацій та засобів масової інформації. Торкаючись основних положень державної програми боротьби із злочинністю в Україні, В. Дурдинець зазначив, що вона досягається шляхом: "забезпечення координації взаємозв'язку засобів масової інформації, громадської думки і прес-служби правоохоронних органів для об'єктивного висвітлення стану злочинності та стимулювання населення до участі у запобіганні злочинам" [2, с.13]. На ХХІІ-му засіданні Ради міністрів внутрішніх справ держав-учасниць СНД було відмічено: "...більше уваги необхідно приділяти відкритості щодо діяльності міліції, взаємодії з засобами масової інформації під час розшуку безвісно відсутніх осіб та розкриття злочинів" [3, с.41].

У той же час, вказуючи на недоліки, що існують у системі наукових досліджень, М. Корнієнко зазначив наступне: "...недостатньо працюють науковці системи МВС по окремим напрямкам удосконалення оперативно-розшукової діяльності, налагодження тісної взаємодії з населенням і засобами масової інформації" [4, с.7].

Тому метою роботи є надання пропозицій, які б підвищили рівень взаємодії правоохоронних органів із засобами масової інформації.

Немає необхідності доводити переваги взаємодії правоохоронних органів з інформаційними відомствами. До недавнього часу вона використовувалась виключно з метою профілактики. На сторінках газет, в радіо- і телепередачах час від часу висвітлювалась робота органів внутрішніх справ, в переважній більшості, позитивних прикладів розкриття злочинів, затримання злочинців, розшуку осіб тощо. В останні роки можливості засобів масової інформації стали активніше використовуватися практичними працівниками з метою встановлення місцеперебування та долі безвісно відсутніх осіб, розкриття злочинів. Свідченням тому може служити створення таких програм на телебаченні, як: "Магнолія ТВ. Служба розшуку дітей", "Кримінал. Спеціальний проект" тощо.

Аналізуючи практику, що склалася, можна зробити висновок, що подібне залучення населення до встановлення місцеперебування розшукуваних, розкриття злочинів неабиякою мірою сприяє слідчим та оперативним підрозділам у вирішенні поставлених перед ними завдань. В світлі цього, особливу увагу слід приділити тим питанням, які, залишаючись невирішеними, ускладнюють використання засобів масової інформації з максимальною ефективністю. Серед них найбільше практичне значення мають організаційні і тактичні питання.

Організація будь-якого заходу передбачає вирішення ряду завдань, які, в свою чергу, умовно можна поділити на *підготовчі і практичні* [5, с.521]

До підготовчих при використанні засобів масової інформації, слід віднести:

- досягнення конкретної домовленості керівництва ОВС з керівниками інформаційних установ, організацій щодо взаємодії між ними з метою встановлення розшукуваних осіб та розкриття злочинів;
- вибір способу поширення інформаційного повідомлення;

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. юрид. наук Перепелиця М.М. (ХНУВС).

- складання тексту звернення до громадськості;
- підготовка наявних сил і засобів для оперативного реагування на інформацію, що надходить від громадян.

До практичних.

- безпосереднє поширення звернення до населення через засоби масової інформації;
- проведення заходів щодо перевірки інформації, отриманої від громадян у відповідь на звернення.

Аналіз публікацій з тематики використання засобів масової інформації з метою проведення розшуку, розкриття злочинів дозволяє з упевненістю констатувати, що на практиці ці задачі вирішуються по-різному. Організаційного шаблону не існує, що само по собі не сприяє повній реалізації можливостей використання засобів масової інформації.

Відомо, що, в переважній більшості, ініціатором використання засобів масової інформації є слідчий [6, с.88]. Безпосередньо до нього надходить вся інформація від населення. Чи в змоззі слідчий один охопити всю інформацію, зорієнтуватися в ній належним чином, перевірити її? Чи завжди це доцільно?

Ми вважаємо, що працівники оперативних підрозділів здатні більш оперативно, а головним чином, не менше кваліфіковано застосовувати засоби масової інформації у розкритті злочинів, взагалі, та розшуку безвісно відсутніх осіб, зокрема. Враховуючи специфіку роботи підрозділів карного розшуку, доречно було б саме цій службі надати ініціативу у проведенні таких заходів з тим, щоб максимально використовувати її організаційні і тактичні переваги.

До організаційних недоліків використання засобів масової інформації під час розшуку безвісно відсутніх осіб, розкритті злочинів слід віднести:

Відсутність вибіркової при виборі ЗМІ: віддаючи перевагу радіо, телебаченню, газетам, залишаються поза увагою поліграфічні листки, плакати, короткометражні відео- і кінофільми. Безумовно, перші наділені такими суспільними властивостями, як одночасність, всеосяжність інформаційної дії, але ж друга категорія більш сприятливо поєднується з оперативно-розшуковими заходами. З огляду на це, ми вважаємо перспективним використання різноманітних засобів масової інформації в комплексі.

Недооцінка пропагандистських прийомів, що підвищують дієвість інформаційного повідомлення. В теле- і радіопередачах, газетних публікаціях інформація про розшукуваних осіб, нерозкриті злочини надається в офіційній, суто діловій формі. Проте мета інформаційного звернення – привернути увагу громадськості, людини до самого повідомлення, викликати бажання особи відгукнутися і допомогти правоохоронним органам. Все це вимагає іншого підходу до складання і розповсюдження повідомлення. Воно повинно бути помітним, яскравим, емоційно забарвленим, містити елементи діалогу, враховувати специфіку аудиторії, тобто національні, побутові, професійні, лінгвістичні та інші чинники.

Невідпрацьованість взаємодії різних служб і органів в процесі застосування засобів масової інформації. Використання засобів масової інформації розраховано на отримання всілякої інформації від населення регіону про осіб, які розшукуються, скоєні злочини чи ті, що готуються тощо. Отже, одним з основних завдань ОВС є спрощення зворотного зв'язку аудиторії з ініціатором інформування. Існують різні способи активізації цього процесу, але головне вбачається в тому, щоб жодне повідомлення громадян не залишилось без уваги і якнайскоріше доходило до іні-

ціатора інформування. Для практичного вирішення цього завдання важливим елементом є сповіщення чергових частин територіальних і відомчих підрозділів ОВС про час розповсюдження інформаційного повідомлення, інструктаж працівників міліції та інших осіб, які задіяні у розшуку, розстановка залучених сил в намічених місцях, визначення порядку зв'язку і взаємодії між ними, оскільки "взаємодія – це багатогранний процес, який відбувається безперервно, тому в ньому не повинно бути місця дрібницям, бо кожна дрібниця має дуже важливе значення" [7, с.96].

При недотриманні цих вимог зусилля працівників ОВС, що направлені на отримання додаткової інформації про розшукуваних осіб, можуть зійти нанівець.

Зневага до комплексного аналізу в оцінці результативності застосування засобів масової інформації. Як правило, дії ОВС зосереджені на перевірці отриманої інформації. На практиці це виливається в ряд заходів, кожен з яких оцінюється по своїй значущості для встановлення розшукуваної особи. Проте з метою створення загальної картини, що характеризує підсумки використання засобів масової інформації, цікавим може виявитися аналіз всієї інформації, що надійшла ініціатору. Зіставлення цих відомостей по місцю, часу, характеру викладеної в них інформації може плідно вплинути на роботу, що направлена на встановлення місцеперебування та долі розшукуваної особи. Результати аналізу надходжень повідомлень від населення можна викласти у формі довідки, тимчасового графіку, схеми, діаграми тощо.

Розглядаючи питання практичного реагування працівників ОВС на отриману від населення інформацію про відсутність конкретної особи необхідно відзначити одноманітність їх дій, що, в переважній більшості, вичерпуються встановленням і проведенням опитування (допиту) осіб, які відгукнулися на звернення, та перевіркою повідомлених ними фактів. В більшості випадків цими особами є рідні, близькі (колеги по роботі) або знайомі розшукуваного, в кращих випадках, люди, які випадково виявилися свідками події, що призвела до відсутності потерпілого. Однак їх свідчення не завжди допомагають правоохоронним органам розкрити злочин, встановити долю або місце перебування розшукуваної особи.

Новизна роботи полягає в тому, що, на нашу думку, з метою встановлення джерел оперативної інформації по виявленню відсутньої особи, оперативним підрозділам необхідно додатково проводити наступні оперативно-розшукові заходи:

- через засоби масової інформації неодноразово інформувати населення, з подальшою інтерпретацією відомостей про такі події;
- поєднувати гласні та негласні методи роботи під час перевірки інформації відносно розшукуваної особи, що надійшла до правоохоронних органів;
- проводити оперативні заходи направлені на виявлення та припинення діяльності псевдоагентств (фірм), що займаються працевлаштуванням населення за кордоном, з висвітленням злочинної діяльності таких агентств на телебаченні, в пресі, радіо;
- у розшуковій роботі слід широко використовувати можливість глобальної мережі INTERNET. Для цього необхідно створити сайт карного розшуку;
- сумісно з працівниками КМЧН та залученням засобів масової інформації у навчальних закладах постійно проводити профілактичні заходи по недопущенню фактів будь-якого контакту з незнайомими людьми, які пропо-

нують свої послуги (пригостити чимось, підвезти на авто- машині, заманити тою чи іншою пропозицією до житла, службового приміщення тощо);

- працівникам КМСН у своїй повсякденній діяльності виявляти неповнолітніх, які схильні до залишення свого постійно місця проживання. З батьками, рідними, близькими таких неповнолітніх проводити роботу по недопущенню виникнення таких подій.

Сьогодні вимагає належного вирішення всіх перелічених питань, не зволікаючи, вже зараз, приймаючи до уваги гостру потребу вдосконалення органами внутрішніх справ організації і тактики розкриття злочинів в умовах розширення демократичної держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Регульський В.Л., Євтушок В.П. Інформаційне забезпечення оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ у сучасних умовах // Вісник Львівськ. ін-ту внутр. справ. -1997. -№ 6. -С.12-19.

2. Стратегія та досвід боротьби з організованою злочинністю і нелегальним наркобізнесом: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. -Київ: РВВ МВС України, 1995.

3. Кравченко Ю.Ф. Новый вектор в правоохранительной деятельности стран СНГ - динамичное сотрудничество в вопросах пресечения международного терроризма, организованной преступности и наркобизнеса // Информационный вестник совета министров внутренних дел государств-участников СНГ. -Минск, 2002. -Вып.1. -С.40-43.

4. Корнієнко М. Відомчих вузів стане менше, але студентів побільшає // Міліція України. -2004. -№ 12. -С.6-7

5. Оперативно-розсыльная деятельность: Учебник /Под ред. К.К. Горяинова, А.Ю. Шумилова, В.С. Обнинского. - М.: ИНФРА-М, 2002. -794 с. (Сер. «Высшее образование»).

6. Герасимов И.Ф. Некоторые проблемы раскрытия преступлений: Монография. -Свердловск: Средне-Уральск. изд., 1986. -203 с.

7. Сапальов В.П. Чітка налагоджена взаємодія - запорука успіху. Проблеми удосконалення оперативно-розшукової діяльності: взаємодія оперативно-розшукових підрозділів і органів досудового слідства: Тези доп. та наук. повідомлень наук.-практ. конф. /За ред. Ю.М. Грошового. - Х.: ФПС для СБУ при Нац. юрид. акад. України, 2002. - С.95-98

Надійшла до редакції 05.11.2005

БОЙЧУК Д.В. ОРГАНИЗАЦИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОДРАЗДЕЛЕНИЯМИ УГОЛОВНОГО РОЗЫСКА ВОЗМОЖНОСТЕЙ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ В РОЗЫСКЕ БЕЗВЕСТИ ОТСУТСТВУЮЩИХ ЛИЦ

Рассмотрено взаимодействие оперативных подразделений со средствами массовой информации во время осуществления розыска безвести отсутствующих лиц. Выдвинуты предложения по расширению этих возможностей путем их комплексного использования.

BOICHUK D.V. ORGANIZATION USE BY DIVISIONS OF THE CRIMINAL INVESTIGATION DEPARTMENT RETRIEVAL OF MASS MEDIA IN SEARCH WITHOUT THE MESSAGE OF ABSENT PERSONS

The interaction operative division with mass media is considered during realization of search without the message absent persons. Offers on expansion of these opportunities are put forward by their complex use.

В.І. БОРИСОВ

Контрольно-ревізійне управління в Харківській області

УДК 332.025.12:336.148

РОБОТА ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ КОНТРОЛЬНО-РЕВІЗІЙНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ¹

Проаналізовано процедуру звернення громадян до органів Державної контрольно-ревізійної служби України, висвітлені тенденції реалізації цього права.

Закріплення Конституцією України права доступу до інформації є однією з ознак демократичної держави. В свою чергу, наша держава, будучи суверенною та незале-

жною, демократичною, соціальною, правовою, сьогодні ще знаходиться на етапі свого розвитку, що обумовлено, перш за все, тим, що законодавство про доступ до інформації є фрагментарним, що стосується окремих суб'єктів, коли комплексний закон, який охопив би всі аспекти реалізації такого права, відсутній.

¹ Первинна рекомендація з напрямку досліджень: канд. екон. наук Червяков І.М. (КРУ в Харківській області).